

Professions- och utvecklingsguide

GLP 4-6

Verksamhetsförlagd utbildning, VFU

Stödmaterial för handledare och studenter:

Ett kompletterande stödmaterial för att hjälpa till att sätta in de enskilda VFU-kurserna i ett programsammanhang och för att bidra till att studenten rustas för att ta helhetsansvar.

Vers. 2019-01-20

Innehåll

Hur allt hänger ihop	3
Så här kan handledare förbereda sig inför utvärderingen	4
Så här använder du Professions- och utvecklingsguiden när du fyller i Utvecklingsplanen	5
Vägen till ett helhetsansvar	6
Översikt VFU-kursmål: Grundlärarprogrammet inriktning 4-6.....	7
(siffrorna i högra kolumnen hänvisar till det kännetecknet som behandlar aktiva verb i kursmålet)	7
Examinationsformer som studenten möter i de olika VFU-kurserna	8
Tabell över hur de aktiva verben i kursmålen kan kännas igen.....	9

Hur allt hänger ihop

VFU-kurserna ligger på olika progressionsnivåer. Genom de progressionsstråk som löper genom utbildningen stöttas den studerandes utveckling av grundläggande kunskaper för att sedan alltmer kunna hantera de uppgifter som ingår i läraryrket. Genom de återkommande VFU-perioderna, som är integrerade med ämnesstudier, får studenten möjlighet att tillämpa och prövas i färdigheter och förmågor inom utbildningens olika ämnen. Den avslutade VFU:n genomförs under en längre period för att möjliggöra att den studerande på ett samlat sätt får tillämpa och bli examinerad på kunskaper, färdigheter, förmågor och förhållningssätt som tränats under utbildningens olika kurser.

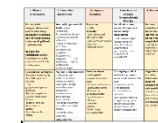
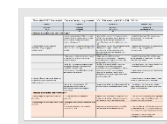
I varje enskild VFU-kurs skrivs kursens mål fram i ett **omdömesformulär** och det är det dokumentet som ligger till grund för examinatorns bedömning. Det dokumentet ska inte blandas ihop med det här dokumentet, **Professions- och utvecklingsguiden**. Det här dokumentet är ett kompletterande stödmaterial för att hjälpa till att sätta in de enskilda VFU-kurserna i ett sammanhang och för att bidra till att studenten rustas för att ta helhetsansvar.

De generella lärarförmågorna behöver tränas under samtliga VFU-perioder för att studenten ska kunna klara av att ta helhetsansvar i den avslutande VFU:n. **Det är dock alltid bedömningskriterierna i respektive kurs omdömesformulär som avgör till vilken grad och på vilket sätt målen ska uppnås.**

I den här Professions- och utvecklingsguiden, PUG, finner du följande:

- **Översikt över samtliga VFU-kursers kunskapsmål:** En matris för *didaktiska* och en för *sociala kunskapsmål*. Där kan ett måls stegring följas genom utbildningen från första VFU-kursen till den avslutande.
- **Generella kompetenser – Vägen till ett helhetsansvar**
- **Tabell över hur de aktiva verben i kursmålen kan kännas igen:** Exemplifierar hur de aktiva verben i kursmålen kan synliggöras och ta sig uttryck. Dessa exempel är främst hämtade ur Skolinspektionens observationsprotokoll och Yrkesetiska rådets kravbeskrivningar för lärare.

Så här kan handledare förbereda sig inför utvärderingen

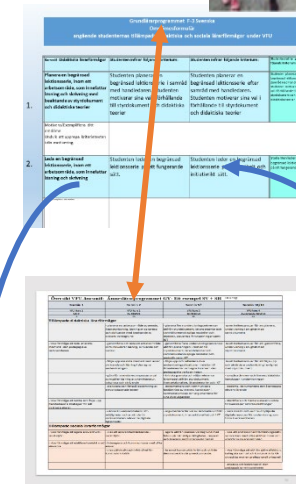
1. Läs igenom bedömningsdelen i senaste *VFU-guiden för handledare* (laddas ner via VFU-hemsidan). Lyssna gärna också på del 4 i Handledarintroduktionen som finns online via VFU-hemsidan: <https://liu.se/artikel/verksamhetsforlagd-utbildning-vid-lararutbildningen>

2. Läs igenom de kursdokument som kursansvarig skickar till dig. Sätt dig in i Omdömesformuläret för den kurs som studenten går och de mål som studenten ska utvärderas i.

3. Ta reda på hur den aktuella VFU-kursen förhåller sig till övriga VFU-kurser i utbildningen. Se Översikt kursmål s.7.

4. a. Fundera på hur de olika bedömningskriterierna i omdömesformuläret skulle kunna kännas igen på en lägre respektive högre nivå. Ta hjälp av "Tabell över kännetecken" s.9
b. Diskutera målen och kännetecknen på de aktiva verben i kursmålen med din student, så att ni båda är överens om vad som menas med målbeskrivningarna.

5. Bestäm tillsammans vad ni ska öva och när samt när studenten ska provas. Återkom regelbundet till dokumenten för att stämma av och sätta upp nya delmål.

1. Förmåga att planera och genomföra undervisning	2. Förmåga att utvärdera och reflektera över sin undervisning	3.4. Förmåga att samarbeta i ett team	3.5. Förmåga att samarbeta i ett team	3.6. Förmåga att samarbeta i ett team
Planerar och genomför undervisning enligt plan. Planerar och genomför undervisning enligt plan, med vissa avvikelser. Planerar och genomför undervisning enligt plan, med flera avvikelser. Planerar och genomför undervisning enligt plan, med många avvikelser.	Utvärderar och reflekterar över sin undervisning. Utvärderar och reflekterar över sin undervisning, med vissa avvikelser. Utvärderar och reflekterar över sin undervisning, med flera avvikelser. Utvärderar och reflekterar över sin undervisning, med många avvikelser.	Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med vissa avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med flera avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med många avvikelser.	Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med vissa avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med flera avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med många avvikelser.	Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med vissa avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med flera avvikelser. Samarbetar i ett team för att planera och genomföra undervisning, med många avvikelser.

Så här använder du Professions- och utvecklingsguiden när du fyller i Utvecklingsplanen

Huvudsyftet är att erbjuda ett stöd för student och handledare i deras diskussioner kring studentens utvecklingsbehov i relation till den aktuella VFU-kursens mål. Professions- och utvecklingsguiden ska användas som ett *diskussionsunderlag* i syfte att tydliggöra utvecklandet av lärarstudentens yrkesprofessionella förmågor under den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU).

VFU 1		VFU 2		VFU 3	
Plats:		Plats:		Plats:	
Repetit:		Repetit:		Repetit:	
Skola:		Skola:		Skola:	
Måna styrkor:					
Utvecklingsområde 1					
Vad:					
Hur träna/öva:					
Utvecklingsområde 2					
Vad:					
Hur träna/öva:					
Utvecklingsområde 3					
Vad:					
Hur träna/öva:					

Utvecklingsplan (finns att hämta i ett separat dokument)

Målet med att upprätta en *utvecklingsplan* är att studenten ska kunna uppmärksamma och följa sin egen utveckling. Den ska främst ses som ett stödmaterial för studenten. I en del VFU-kurser kan Utvecklingsplanen ingå som en del i en kursuppgift, t.ex. som underlag för reflektion. I Utvecklingsplanen sammanfattar student och handledare tillsammans de styrkor och utvecklingsområden som studenten visat under innevarande VFU-period. Studenten formulerar där, med handledarens stöd, exempel på sådant som studenten kan/bör träna på inför kommande VFU-period. Vi rekommenderar att student (och handledare) även för loggbok och noterar de tankar och reflektioner som uppkommer under VFU-perioden.

- *Inför VFU:n* tänker studenten igenom sina starka sidor i relation till yrkesrollen och kursens mål samt försöker formulera vad som behöver tränas och utvecklas. Detta diskuteras med handledaren i samband med det första mötet (Överenskommelsen, se *VFU-guide för studenter* respektive *VFU-guide för handledare*). Till sin hjälp har student och handledare omdömesformulärets mål för den aktuella kursen samt Progressions- och Utvecklingsguidens översikt över kursmål.
- *Under VFU:n* diskuterar handledare och student hur det går och vad studenten behöver träna och utveckla.
- *Vid slutet av VFU-perioden* är det viktigt att student och handledare gör ett avslut och att studenten dels fyller i vad som blivit bättre (Styrkor) och dels ett till tre utvecklingsområden (Vad behöver utvecklas och Hur detta skulle kunna tränas) inför nästa VFU. För att studenten ska få en samlad bild över sin utveckling och sina utvecklingsbehov inför avslutande VFU, rekommenderar vi att studenten sparar alla sina utvecklingsplaner.

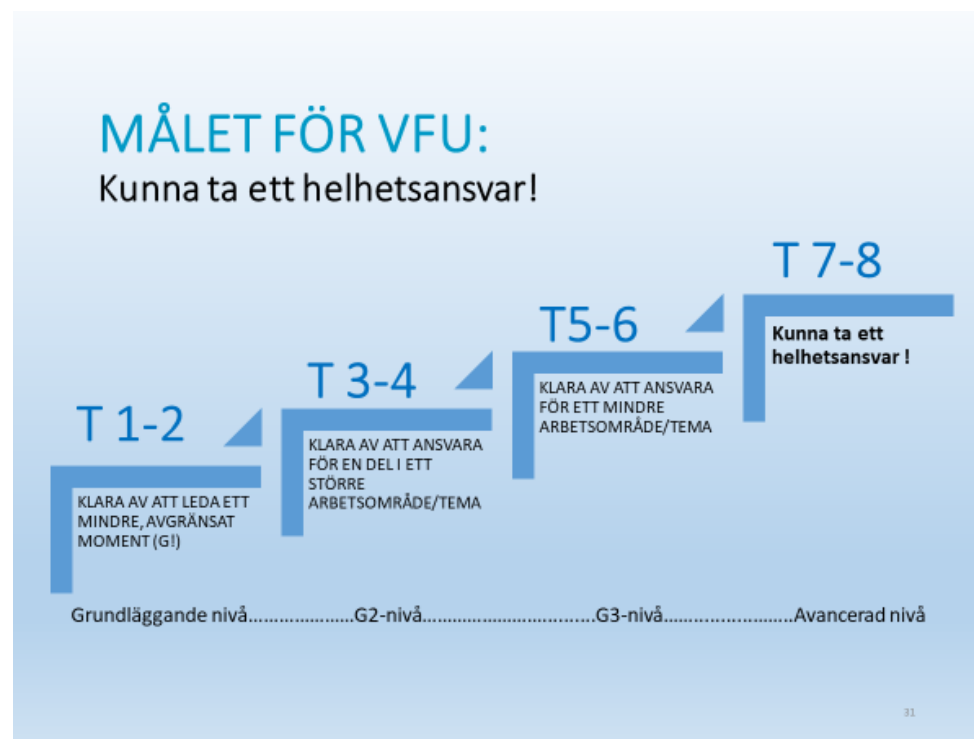
Vägen till ett helhetsansvar

För varje ny VFU-period ska studenten kunna ta ett allt större ansvar för att, under den avslutande VFU-perioden, kunna axla ett helhetsansvar. Det är viktigt att detta finns i åtanke och förbereds under de tidigare VFU-perioderna:

Helhetsansvar innebär att studenten får möjlighet att öva och prövas i sitt kommande yrke, d.v.s. socialt och didaktiskt under en längre sammanhållen tid. I praktiken innebär det att studenten i så stor utsträckning som möjligt tar över de uppgifter som handledaren brukar ansvara för. Det gäller till exempel undervisa i helklass/ arbete i barngrupp, föräldrakontakter, dokumentation, reflektion, planering, genomförande, utvärdering, bedömning och återkoppling.

Studenten ingår ofta i ett arbetslag och tar alltså över den del av ansvaret som handledaren brukar ha i det dagliga arbetet. När det gäller speciella uppdrag som handledaren har, kan studenten överta dessa efter överenskommelse. Handledare och student ska

gemensamt åstadkomma att studenten tar ett kliv fram, medan handledaren tar ett steg tillbaka. Inför helhetsansvaret behövs ett samtal om hur studenten ska få chans att agera självständigt och samtidigt få feedback på sin insats. I varje kurs är det vissa mål som ska tränas och uppnås, såväl didaktiska som sociala. Därutöver behöver studenterna träna på allt annat som ingår i en pedagogs verktyglåda; anpassa sitt kroppsspråk, tillämpa estetiska arbetsformer, använda rösten, skriva på tavlan, arbeta i olika rum...

Översikt VFU-kursmål: Grundlärarprogrammet inriktning 4-6

(siffrorna i högra kolumnen hänvisar till det kännetecken som behandlar aktiva verb i kursmålet)

Termin 1	Termin 2	Termin 4	Termin 5	Termin 8
VFU-kurs 1	VFU-kurs 2	VFU-kurs 3	VFU-kurs 4	VFU-kurs 5
973G20 UK2	973G37, Sv	973G40, En	Ma, 973G41	Avslutande 973A26
5 dagar	20 dagar	15 dagar	15 dagar	45 dagar
Tillämpade didaktiska				
med handledarens stöd planera ett enklare undervisningsmoment och därigenom visa upp grundläggande didaktiska förmågor.	planera enskilda moment i litteraturläsning, strategier för läsning och skrivande	planera undervisning i engelska med utgångspunkt från skolans styrdokument	planera en lektionsserie inom ett arbetsområde i ämnet matematik med beaktande av styrdokument och ämnesdidaktiska teorier	kunna ta helhetsansvar för att planera undervisning i enlighet med centrala och lokala styrdokument med beaktande av en hållbar utveckling (1)
med handledarens stöd genomföra ett enklare undervisningsmoment och därigenom visa upp grundläggande didaktiska förmågor.	leda enskilda moment som avser skrivande och läsning i den pedagogiska verksamheten	anpassa undervisningen och lämpliga digitala verktyg till elevernas ålder och förutsättningar	leda en lektionsserie inom ett arbetsområde i ämnet matematik med beaktande av styrdokument och ämnesdidaktiska teorier	kunna ta helhetsansvar för att genomföra undervisning inbegripit att välja och använda digitala verktyg och medier i enlighet med centrala och lokala styrdokument (2)
	följa upp enskilda moment som avser skrivande och läsning	reflektera över egna undervisningsinsatser i förhållande till elevernas lärande och den framtida yrkesrollen	följa upp en lektionsserie inom ett arbetsområde i ämnet matematik med beaktande av styrdokument och ämnesdidaktiska teorier	kunna ta helhetsansvar för att följa upp och utveckla undervisning i enlighet med centrala och lokala styrdokument (3)
	göra för Svenska 4-6 ett anpassat urval som gäller läsning av skönlitteratur, sakprosa och skrivande	förhålla sig till språkidaktiska överväganden i planering, genomförande och utvärdering av engelskundervisning		använda, anpassa och utveckla sin ämnesdidaktiska förmåga i relation till elevers skilda förkunskaper och förutsättningar (4)
	diskutera kartläggning och bedömning av läs- och skrivutveckling	diskutera instrument för kunskapsbedömning inom engelska, tillsammans med handledaren	visa förmåga att bedöma kunskap inom ämnesområdet matematik	kunna bedöma och dokumentera elevers lärande (5)
			visa förmåga att återkoppla bedömning av elevers matematikkunskaper	

Termin 1	Termin 2	Termin 4	Termin 5	Termin 8
VFU-kurs 1	VFU-kurs 2	VFU-kurs 3	VFU-kurs 4	VFU-kurs 5
973G20 UK2	973G37, Sv	973G40, En	Ma, 973G41 Förekunskapskrav	Avslutande 973A26
5 dagar	20 dagar	15 dagar	15 dagar	45 dagar
Tillämpade sociala				
uppvisa grundläggande social förmåga i skolans verksamhet	visa ett lämpligt och ansvarsfullt beteende i skolmiljön - samarbeta och interagera med olika elever			kunna samverka med olika aktörer inom och utanför skolverksamheten (6) .
			visa god balans mellan närhet och distans i sociala relationer	Visa yrkesetisk kompetens i skolverksamheten (7)
	visa självinsikt, empatisk förmåga och lyhördhet för konstruktiv kritik	dra relevanta slutsatser för den framtida yrkesrollen utifrån självreflektionen och konstruktiv kritik	på ett tillfredsställande sätt analysera konsekvenserna av det egna agerandet	visa förmåga att utifrån självreflektion , kollegiala samtal och konstruktiv kritik utveckla en hållbar professionell yrkesroll (8)
		demonstrera insikt i och förståelse för de sociala relationer som måste hanteras av läraren i vardagen, både kollegialt och i undervisningssituationen		kunna uppmärksamma och hantera konflikter (9)
			anpassa kommunikationen till elevers olika villkor och förutsättningar	använda och anpassa sitt ledarskap i relation till elevers olika förutsättningar (10)

Examinationsformer som studenten möter i de olika VFU-kurserna

- Omdömesformulär: Handledaren lämnar ett omdöme där det framgår om studenten uppnått målen för kursen samt till vilken grad (alla kurser)
- Muntlig eller skriftlig redovisning av VFU-uppgift
- Obligatoriskt seminarium: Studenten förbereder ett dilemma och deltar i diskussioner på ett seminarium.
- Trepert: Lärare från LiU besöker studenten på VFU-platsen. Samtalar med student och handledare utifrån förberedda uppgifter och film
- Trepertssamtal inklusive besök: Lärare från LiU besöker studenten på VFU-platsen, observerar och samtalar efteråt med student och handledare (Avslutande VFU)

Tabell över hur de aktiva verben i kursmålen kan kännas igen.

(Numreringen hänvisar till kursmål)

Dessa lärarförmågor är exempel på sådant som behöver tränas under samtliga VFU-perioder för att studenten ska kunna klara av att ta helhetsansvar i den avslutande VFU:n. **OBS! Det är dock alltid bedömningskriterierna i respektive kurs omdömesformulär som avgör till vilken grad och på vilket sätt kursmålen ska uppnås.**

1. Planera undervisning	2. Genomföra undervisning	3. Följa upp och utveckla undervisning	4. Bedöma och dokumentera lärande	5. Använda och anpassa /ämnesdidaktisk förmåga
Redogör för förhållande mellan kursplanernas syfte, centralt innehåll och kunskapskrav.	Genomför genomtänkt lektionsstart -tydlig och intresseväckande start	Kontrollerar att eleverna förstått -ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas	Bedömer och värderar elevernas skolprestationer i förhållande till läroplanens och verksamhetens mål. - dokumenterar elevernas lärande	Ser till att arbetet under lektionerna är tankemässigt utvecklande -ställer öppna frågor
Kan upprätta fungerande termins- eller årsplanering, pedagogisk planering och lektionsplanering i relation till gällande styrdokument.	-presenterar innehåll och syfte -sätter in lektionen i ett större sammanhang -anpassar klassrummets utrymme och möblering utifrån målen med	-låter elev/grupp sammanfatta/summera -går runt bland eleverna för att få syn på deras förståelse -inbjuder eleverna att våga fråga om de inte förstår	- kan redogöra för olika kvalitéer i elevprestationer. -bedömer allsidigt och likvärdigt	-hjälper elever att utveckla tankar o argumentera -ger uppgifter som stimulerar till elevaktivitet
I planeringar synliggörs -hur tiden ska utnyttjas -hur bäst organisera rummet - hur gruppindelningar ska hanteras -lärarens respektive elevens insats under lektion -material som ska förberedas och nyttjas -hur intresse ska väckas	Varierar undervisningen - olika arbetssätt och arbetsformer -eleverna arbetar såväl självständigt som tillsammans med andra -varierar mellan lärarledd och elevaktivitet -använder olika typer av medier och digital teknik -använder olika estetiska uttrycksformer	Använder formativ bedömning under lektion -följer upp och ger konstruktiv, uppgiftsorienterad feedback - elevarbeten redovisas och bearbetas vidare vid behov - ger återkoppling på vad som behöver utvecklas och hur, för att nå kunskapskrav	Reflekterar över elevernas lärande och de processer som påverkar lärandet. - rättar elevuppgifter och reflekterar över vad som påverkar observerar, dokumenterar och reflekterar över elevernas lärande och framsteg - kan ge konkreta exempel på tillfällen då lärande har skett. - genomför en kunskapskontroll i inledningen av ett moment och följer sedan upp med en kunskapskontroll samt reflekterar över resultaten och elevernas lärande	Tar utgångspunkt i eleverna i gruppen: -eleverna får arbeta i olika takt -anpassar innehåll efter gruppens intresse o behov -utmanar -ger uppgifter utan tak - organiserar grupper utifrån kunskap om elevrelationer och undervisningens krav

1. Planera undervisning forts	2. Genomföra undervisning forts	3. Följa upp och utveckla undervisning forts	4. Bedöma och dokumentera lärande forts	5. Använda och anpassa /ämnesdidaktisk förmåga forts
Anpassar och utvecklar ett ämnesinnehåll utifrån elevers olika förutsättningar och behov - synliggör en tydlig progression mellan olika undervisnings-tillfällen (röda råden)	Genomför välstrukturerad lektion - skapar överblick och sammanhang - tydliggör uppgifter och roller i gruppaktiviteter - hanterar övergångar mellan aktiviteter utan att ordningen störs eller att eleverna blir otrygga	Ger eleverna tid att reflektera över sitt lärande och undervisning - samtalar med eleverna om vad de lärt sig - samtalar om arbetsprocesserna - tränar eleverna att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande	Är saklig och rättvis vid utvärdering, bedömning och betygssättning	Anpassar för elever med behov av stöd - elever i behov av stöd får hjälp under lektionen - avsätter tid för de som behöver träna mer - har relevanta och inte för låga förväntningar på alla elevers ansträngningar och prestationer - erbjuder olika lärmöjligheter
Planerar för oförutsedda händelser såsom - tid över - tiden räcker inte till - Brandlarm - teknikstrul etc. - eleverna är ointresserade av innehållet i undervisningen - personalbrist	Ger tydliga förklaringar o sammanfattningar - använder ett språk som eleven förstår - ger instruktioner som eleverna följer - balans mellan avancerade och vardagliga uttryck, mellan abstrakta och konkreta - sammanfattar och stämmer av att alla elever förstått - sammanfattar lektionen och anknyter till nästa lektion			Bemöter alla med respekt - undviker att sätta missledande etiketter på elever i behov av extra anpassning och särskilt stöd
Planerar uppgifter "utan tak" - så att eleverna på olika sätt kan utmanas och fördjupa sig samt aktivt arbeta med uppgifterna under hela den avsatta lektionstiden.	Konkretiserar och förtydligar och bryter ner övergripande mål när så behövs - upprepar och utvecklar undervisning beroende på elevernas förutsättningar, intressen och behov			

6. Kunna samverka	7. Visa yrkesetisk kompetens	8. Visa självreflektion bemöta konstruktiv kritik	9. Hantera konflikter	10. Anpassa ledarskap
Samverkar med och visar respekt gentemot -samtliga yrkes-kategorier som finns på arbetsplatsen. -föräldrar/ vårdnadshavare (när så finns möjlighet) och elever - etc	Uppträder ansvarsfullt och visar att hen har förstått att hen är företrädare för en profession -bemöter eleverna med respekt för deras person och integritet samt skyddar varje individ mot skada, kränkning och trakasserier	Visar i reflektion över planering och undervisning förmåga att lära sig av tidigare erfarenheter och återkoppling	Hanterar opassande och/eller störande beteenden i och utanför klassrummet på ett medvetet och respektfullt sätt - korrigerar olämpliga beteenden utan att någon "förlorar ansiktet"	Skapar en positiv atmosfär -talar till elever på ett positivt sätt -visar värme och empati -skapar ett tillåtande klimat
Samverkar kring t.ex: - planering - gemensam undervisning - elever med särskilda behov - bedömning - gemensamma aktiviteter	Förvaltar förtroenden och agerar professionellt mot såväl kollegor, arbetsgivare som elever och föräldrar. -påtar och engagerar sig mot sådana utvecklings-tendenser och handlingar i skola och samhälle som kan skada eleverna -respekterar såväl kollegors som andra yrkesgruppers kompetens, skyldigheter och ansvar i skolvardagen. -tar hjälp av andras sakkunskap för att vid behov hjälpa eleverna	Identifierar sitt behov av ytterligare kunskap för att utveckla sin didaktiska förmåga	Organiserar och anpassar klassrummets fysiska miljö till undervisningens form och innehåll -så att eleverna ges förutsättningar att utföra sina arbetsuppgifter utan att störas av kamrater	Bemöter elever med respekt -lyssnar på vad elev säger -bemöter med intresse -uppmuntrar elever att lyssna på varandras åsikter - ger talutrymme till elever -uttrycker positiva förväntningar och uppmuntrar

6. Kunna samverka forts	7. Visa yrkesetisk kompetens forts	8. Visa självreflektion bemöta konstruktiv kritik forts	9. Hantera konflikter forts	10. Anpassa ledarskap forts
Sätter av tid och visar intresse och engagemang för andras förslag och framförda synpunkter	Verkar för att upprätthålla förtroendefulla relationer med eleverna (och med deras vårdnadshavare) och vara lyhörda för deras synpunkter - diskriminerar inte någon med avseende på kön, sexuell identitet, etnisk, politisk och religiös tillhörighet eller social och kulturell bakgrund, inte heller på grund av förmåga eller prestation	Balanserar krav och förväntningar och värderar arbetsinsatsen i förhållande till tillgänglig tid.	Ingriper vid nedsättande uttryck mellan elever; negativa kommentarer, suckar, blickar etc.	Skapar motivation inför olika aktiviteter -sätter in uppgiften i ett för eleven angeläget sammanhang och anknyter till elevens intressen
Tar själv initiativ till möten och samverkan när så behövs.	-är varsam med information om eleverna och vidarebefordra ej information som mottagits i tjänsten om det inte är nödvändigt för elevens bästa	Arbetar målmedvetet med att utvecklas i sin yrkesroll.	Kommunicerar till eleverna att hen är medveten om de olika aktiviteterna som pågår i klassrummet - placerar sig strategiskt och flexibelt i rummet för att kunna påverka ordning och koncentration hos eleverna -visar med kroppsspråk och gester att hen är medveten om elevernas förehavanden	Upprätthåller arbets- och studiero -ingriper vid nedsättande uttryck -ser till att elever kan arbeta utan att störas Använder sig av gester och rörelser för att skapa engagemang - förstärker med ett tydligt kroppsspråk anpassar röstens styrka, rytm och betoning